

Despre „ăia“

Cel mai curent reproș adresat criticului de către creatorii de teatru este neadecvarea la obiect, faptul că inșii (dar cel mai des inșele) sunt catapultăți de către redacții incompetente și preocupate de scandal în sala de spectacol (unde teatrul le rezervă sau nu locuri) și că, o dată ajunși acasă, ei emit opinii fără legătură cu propunerea regizorală, cu obiectivele interpretării, cu știința decodării semnelor din decor și costume, cu estetica și stilistica spectacolului, dar, precis, determinate de „ăia“. „Ăia“ sunt cei care îi manevrează și manipulează. „O seamă de cronici prost scrise“, califica Dan Micu articolele care contestau într-un fel sau altul spectacolul său de la Teatrul „Nottara“ cu **O noapte furtunoasă**. Întrucât regizorul spunea că dosarul de presă al spectacolului este voluminos și că el cuprinde și multe laude entuziaste, deducem că acestea din urmă erau bine scrise. În general, prevalează opinia că aceia care laudă sunt inteligenți, culți și au darul expresiei, în timp ce „ăia“ care strâmbă din nas nu au nici calificarea, nici caracterul necesar pentru a-și tipări opiniile. N-am auzit pe nimeni plângându-se că e laudat de un prost.

Situația astfel descrisă în rezumat nu e nouă și caracterizează într-o măsură mai mare sau mai mică relațiile din spațiul public între oamenii a căror principală motivație este succesul. Timizii, vulnerabilii, cei care nu suportă să fie atinși nici cu o floare să nu se apuce de teatru, dar nici de cronică dramatică. În aceste meserii ar trebui să se intre cu un psihic sănătos, deoarece practicarea lor nu e fără pericole pentru echilibrul mintal. Măcar la începutul vieții profesionale, artistul să nu sufere de mania persecuției și de corolarul ei, delirul de grandoare. Iar cronicarul să nu conteze prea mult pe constanța sentimentelor: ani de zile de devotată exegeză sunt anulați când se formulează o obiecție cu replica: „Te-ai dat cu ăia!“.

Și, acum, câte ceva despre „ăia“. În pofida ingerințelor ideologice, a cenzurii, a unei politici stupide de „îndrumare“, autoritățile comuniste n-au izbutit să modifice percepția corectă a scării valorilor. Prin interzicerea spectacolelor **Proștii sub clar de lună** și **Revizorul**, lui Lucian Pintilie nu i s-a luat locul ce i se cuvenea. Toată lumea știa că este unul dintre cei mai talentați regizori de teatru. Cenzura putea să interzică tipărirea numelui său, dar aici nu s-a reușit (ca în URSS) folosirea inerentelor rivalități între artiști pentru a-i manipula pe unii împotriva celorlalți, maculând intimitatea și sensul procesului de creație. Toată lumea știa și accepta că Ciulei, Pintilie, Esrig, Penciuiescu au talent, iar tinerii regizori, când debutau, se făleau cu aceia dintre ei care le-au fost profesori sau de la care au învățat ceva văzându-le spectacolele. Tamara Dobrin, ministru-adjunct la Ministerul Culturii, îl detesta pe regizorul Alexandru Tocilescu și nu-și ascundea acest sentiment. Dar Tocilescu lucra, greu dar lucra, și spectacolul său **Hamlet** (neîubit de o anumită parte a autorităților) a beneficiat de cronici analitice și serioase semnate de Andrei Pleșu, Valentin Silvestru, Miruna Ionescu, Ileana

Lucaciu. Or mai fi fost și alții, pe care nu îi știu sau i-am uitat. Pe vremea aceea era foarte clar cine sunt „ăia“ și cum trebuie făcut pentru a impune valoarea, fie cu complicitatea, fie prin înșelarea lor.

Acum, „ăia“ s-au diversificat, s-au răspândit, dar cantitatea de dispreț a rămas constantă. S-au multiplicat suspiciunile: când Doru Mareș scrie în „Cotidianul“ și afirmă apoi la Tele 7abc că spectacolul **Fuga** pus de Cătălina Buzoianu este un „eșec“ și este „greșit din punct de vedere politic“, e greu să nu ghicești în spatele tânărului critic fantoma bătrânului Dulea: comunistă intransigentă anticomunistă schimbă semnul luptei de clasă, dar nu scoate ideologia și propaganda de pe teritoriul artei. Când spectacolul nu este nici măcar nominalizat pentru premiile UNITER, ideea că de fapt Caramitru, care e certat cu Cătălina Buzoianu, o „lucrează“, nu mai pare atât de absurdă. Dar nici cu totul îndreptățită: trebuie să-i dăm lui Doru Mareș și dreptul de a se înșela pe cont propriu. Când a venit Andrei Șerban în țară, oricine găsea un defect spectacolelor sale era un prost și un comunist. Așa i-a spus chiar el Nataliei Stancu, după cronica ei la **Livada de vișini**. În 1995 i-a venit lui Andrei Șerban rândul să aibă un potențial creator diminuat, după ce, la premiera de la Operă cu **Oedip**, i-a mulțumit președintelui Ion Iliescu. Scria Simona Hodoș în pagina politică (!) a ziarului „România Liberă“, sub titlul „Duplicitatea artistului la maturitate“: „Fericit că e băgat în seamă, că i se acordă atenție și sprijin, el devine brusc obedient. Și în această stare de spirit, creează lălău și se abandonează fie clișeele, fie stridențelor. Ca artist adevărat ce este, Andrei Șerban a reușit (contra)performanța de a le aduna pe ambele într-o unică operă“. Deci, când făcea declarații convenabile politicii ziarului, Andrei Șerban era inatacabil. Un simplu „mulțumesc“ l-a înscris printre „ăia“ care fac spectacole „lălăi“.

Nu pot să contest, cu mâna pe inimă, că în anumite împrejurări nu se duce o politică de gașcă, că nu se alcătuiesc organizații pentru a spori numărul de președinți pe cap de locuitor, că nu se premiază partinitor, că unele cronici nu sunt mai curând declarații de dragoste decât analize. Dar a înscrie toate acestea într-un plan, într-o structură premeditată, este, după părerea mea, un abuz de interpretare. Viața, în general, și cea artistică, în special, este prea mobilă pentru a permite înghețarea în „ăia“ și „ăștia“. Și „ăia“ și „ăștia“ tot noi suntem.

Am încercat să rup tradiția adreselor mascate și să folosesc peste tot unde este cazul nume proprii. N-am reușit până la sfârșit. Pronumele demonstrativ nehotărât, în forma sa respectuoasă sau în cea coruptă, mai are încă zile bune de trăit: „ăia“ n-o să accepte eliminarea lui.

MAGDALENA BOIANGIU